

Voorkom online pesten en online seksueel misbruik

Make IT Safe peer2peer educatie

Handleiding voor coaches

END

CHILD PROSTITUTION
CHILD PORNOGRAPHY &
TRAFFICKING OF CHILDREN
FOR SEXUAL PURPOSES

Hart voor Kinderrechten

Deze handleiding voor coaches is gemaakt binnen het project Make IT Safe. In dit project worden jongeren getraind om andere jongeren voor te lichten over veilig gebruik van internet en social media. Het project is uitgevoerd door ECPAT (*End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children*) in vijf landen (Duitsland, België, Oostenrijk, Engeland en Nederland). De handleiding is mede tot stand gekomen door Diversion.

INHOUD

1. Make IT Safe peer2peer educatie project	4
2. Social media	5
a. Wat is strafbaar op internet?	5
b. Tips voor jongeren	5
3. Cyberpesten	6
a. Richtlijnen voor scholen	6
b. Tips voor jongeren	7
4. Sexting	8
a. Richtlijnen voor scholen	9
b. Tips voor jongeren	9
5. Cybergrooming	10
a. Loverboys	10
b. Richtlijnen om op cybergrooming te reageren	11
c. Preventieve tips over cybergrooming voor jongeren	11
6. Peer2peer educatie	12
7. Selectie van peer educators	14
8. Trainen van peer educators	15
a. Basistraining didactiek en troubleshooting	15
b. Inhoudelijke projecttraining	15
c. Verdiepingstraining	15
d. Competentietraining	16
9. Monitoring & coaching van peer educators	17
a. Rol van de coach bij peer educatie: do's & don'ts	17
b. Monitoring, observering en terugkoppeling	17
c. Intervisiebijeenkomst	18
d. Evaluatiebijeenkomst	18
e. Beoordelingsgesprekken	19
f. Certificaat	19
Bijlage 1: Overeenkomst tussen coach en peer educators	20
Bijlage 2: Trainingsoefeningen voor peer educators	21
Bijlage 3: Oefeningen voor peer educators voor in de les	32
Bijlage 4: Voorbeeld van een certificaat	36

1. MAKE IT SAFE PEER2PEER EDUCATIE PROJECT

Hoewel het internet voor jongeren een heleboel positieve mogelijkheden biedt als platform voor creativiteit, leren en verbinding, brengt het ook risico's met zich mee. Jongeren kunnen slachtoffer worden van onder andere seksuele uitbuiting en misbruik, zoals webcammisbruik en grooming. Jongeren moeten daarom toegerust worden om zichzelf te beveiligen tegen deze risico's. Dit is het belangrijkste doel van het Make IT Safe peer2peer educatie project.

Peer2peer educatie betekent leren door en voor jongeren. Peers zijn leden van een zelfde groep of leeftijd. Leden van een zelfde groep of leeftijd zijn eerder geneigd kennis of advies te aanvaarden van de groeps- of leeftijdgenoot. Bij peer learning-projecten draait het hoofdzakelijk om het leerproces en de uitwisseling van ideeën. De peer methode is gericht op het helpen van jongeren bij het maken van gezonde beslissingen op het gebied van bijvoorbeeld drugs en seksualiteit. De methode is daarom ook erg geschikt voor internet gerelateerde problemen, aangezien jongeren hier met elkaar veel makkelijker over praten en ook op andere social media zitten dan volwassenen.

Make IT Safe is een project gericht op peer2peer educatie over internetveiligheid. Binnen het project worden jongeren getraind om andere jongeren voor te lichten hierover en hen te laten nadenken over hun eigen gedrag op internet. Het doel hiervan is te voorkomen dat jongeren slachtoffer worden van online misstanden of weten waar ze hulp kunnen zoeken wanneer dit wel het geval is. De peer educators worden getraind over verschillende situaties die jongeren online tegen kunnen komen, presentatietechnieken en technieken om discussies te leiden.

Het Make IT Safe project is uitgevoerd in vijf Europese landen (Duitsland, Oostenrijk, België, Verenigd Koninkrijk en Nederland) van januari 2013 tot december 2014 en werd gefinancierd door de Europese Commissie. Binnen het project zijn instrumenten ontwikkeld om het peer2peer educatie project beschikbaar te maken voor anderen. Daarom werd deze handleiding voor coaches ontwikkeld, alsmede een handleiding voor peer educators (Make IT Safe Inspiratiegids), folders voor ouders om veilig gebruik van internet met hun kinderen te bespreken en een website met aanvullende informatie (www.make-it-safe.net).

Het doel van deze handleiding is om coaches richtlijnen te geven over hoe zij peer educators kunnen werven, begeleiden, trainen en evalueren in een peer2peer educatie project over internetveiligheid. De eerste hoofdstukken geven basale informatie over gevaren voor jongeren op internet, hoe scholen of jeugdcentra hiermee kunnen omgaan en hoe jongeren zich hiertegen kunnen beschermen. Daarna volgen richtlijnen voor het werven, trainen en begeleiden van peer educators. In de bijlagen staan voorbeelden van oefeningen om te gebruiken in de training van peer educators (**bijlage 2**) en oefeningen die peer educators kunnen gebruiken in voorlichtingen/lessen over (cyber)pesten, sexting en grooming (**bijlage 3**).

2. SOCIAL MEDIA

Social media zijn websites en programma's op de telefoon of computer om informatie te delen en contact te hebben met anderen. Deze informatie kunnen teksten (verhalen), geluid (muziek, radio) en beeld (foto's, filmpjes) zijn. Het zijn websites en programma's die gemakkelijk te gebruiken zijn. Voorbeelden van dit soort websites en programma's zijn: Facebook, Twitter, YouTube, LinkedIn, Instagram, Snapchat en Spotify.

a. Wat is strafbaar op internet?

Op internet is alles mogelijk. Maar dat betekent niet dat je ook alles mag. Dit mag bijvoorbeeld niet:

- Iemand beledigen (belediging art. 266 en 271 Wetboek van Strafrecht).
- Leugens over iemand vertellen (laster art.262 Wetboek van Strafrecht).
- Iets vertellen waardoor iemands goede naam wordt aangetast (smaad art.261 Wetboek van Strafrecht).
- Iemand bedreigen (bedreiging art.285 Wetboek van Strafrecht).
- Iemand aanzetten tot ontuchtige handelingen (art. 248a Wetboek van Strafrecht).

Daarvoor zijn geen speciale internet regels of wetten nodig. Alle strafbare feiten die in het Wetboek van Strafrecht staan, zijn namelijk ook van toepassing op het internet. Een aantal zijn hierboven vermeld. Vaak zijn jongeren zich hier niet van bewust. Ze doen vaak dingen uit verveling, baldadigheid of bedoelen het als geintje. Ze staan er niet bij stil dat je daarmee ook strafbaar kunt zijn. Het is goed om leerlingen daarvan bewust te maken. Je hoeft daarvoor geen wetsartikelen te kennen. Je kunt op een makkelijke manier de grenzen van het strafrecht uitleggen door te zeggen:

Alles wat je 'in het echte leven' niet mag, mag je online ook niet!

b. Tips voor veilig gebruik van internet

- Scherm je profiel af.
- Zet je chatgeschiedenis aan, zodat je bewijs hebt als er iets naars gebeurt.
- Gebruik niet je geboortjaar in je nickname.
- Bedenk altijd goed voordat je iets online zet, of je dat ook echt wilt laten weten aan mensen die je niet goed kent.
- Deel alleen informatie en foto's die je ook met je familie en vreemden zou willen delen.
- Denk goed na voordat iemand vrienden met je wil worden. Ken je deze persoon? Kun je deze persoon vertrouwen? Mag deze persoon zien wat jij deelt?
- Loop af en toe eens je vriendenlijst door en verwijder contacten die je eigenlijk niet kent.
- Verstuur geen naaktfoto's van jezelf naar anderen (zeker niet waar je herkenbaar op staat).
- Als je iets niet vertrouwt, doe het niet.
- Sta op tegen pesten.
- Meld seksueel misbruik op het internet op Meldknop.nl.

3. CYBERPESTEN

Cyberpesten is opzettelijk beledigen, bedreigen, in gevaar brengen, intimideren of uitsluiten van een andere persoon door het gebruik van digitale media. Cyberpesten kan plaatsvinden op het internet (sociale netwerken, chatrooms, e-mails, ...) of op mobiele telefoons (sms en instant Messenger apps, vervelende telefoontjes, foto's en video's). Personen die worden cyber-gepest worden vaak ook in het 'echte leven' gepest. Bij cyberpesten is het moeilijker om het gedrag te ontwijken of te negeren, omdat het 24 uur per dag, 7 dagen per week kan gebeuren, en het kan een persoon altijd bereiken, zelfs als hij of zij alleen is. Vervelende berichten en afbeeldingen kunnen anoniem worden geplaatst en snel verspreid worden naar een zeer breed publiek. Cyberpesten kan ernstige sociale, fysieke en psychische gevolgen hebben, zoals sociale uitsluiting, isolement, pijn, slapeloosheid, gebrek aan zelfvertrouwen, schaamte, angst, gebrek aan concentratie, prikkelbaarheid, depressie of zelfs zelfmoord.

Cyberpesten is meer dan een grap. Het kan ook strafbaar zijn! Pesten, uitschelden, treiteren of negeren zijn niet strafbaar. Zodra het pesten beledigen of bedreigen wordt, is dat wel strafbaar en kan daarvan aangifte worden gedaan bij de politie.

a. Richtlijnen om op pesten te reageren

Scholen, jeugdcentra of jongerengroepen dienen protocollen te hebben om te reageren op pestsituaties en om pesten te voorkomen. Een pestprotocol geeft kinderen, leerkrachten/begeleiders en ouders duidelijkheid over hoe gehandeld wordt in het geval van pesten. Door het protocol te volgen ontstaat een samenwerking tussen leerkracht/jongerenwerker, pester, gepeste, andere jongeren en ouders. Kijk op PestWeb.nl voor voorbeelden van pestprotocollen. Het is belangrijk om een positief klimaat te creëren waarin pesten niet thuis hoort. Maak pesten bespreekbaar, doe bijvoorbeeld ieder jaar mee aan de week tegen pesten en organiseer in de laatste week van september allerlei activiteiten rondom het thema. Denk hierbij aan peer2peer educatie lessen, het maken van filmpjes, uitnodigen van een ervaringsdeskundige of theatergroep, het bekijken en bediscussiëren van een film, of kijk voor meer ideeën op www.stoppestennu.nl. Laat ook iedere klas/jongerengroep een gezamenlijk pestprotocol maken. Door gezamenlijk een pestprotocol op te stellen is de betrokkenheid erbij – en dus de naleving ervan – groter omdat de jongeren zelf hebben nagedacht over welk gedrag wel en niet gewenst is (zie pestprotocol, op de volgende pagina).

Pestprotocol

1. Verdeel de groep in kleine groepjes en laat hen opschrijven wat zij positief en negatief gedrag vinden: welk gedrag vinden ze gewenst van elkaar en welk gedrag willen ze niet zien?
2. Verdeel een flipover in vieren en schrijf linksboven 'positief gedrag' en rechtsboven 'negatief gedrag'. Ieder groepje presenteert wat ze hebben opgeschreven aan positief en negatief gedrag. Schrijf de belangrijkste/meest genoemde positieve en negatieve gedragingen op de flipover.
3. Vraag welke acties ondernomen moeten worden wanneer er wel negatief gedrag is en schrijf dit in het vak rechtsonder (onder het vak 'negatief gedrag').
Bijvoorbeeld:
 - De gepeste – duidelijk zeggen: 'hou op, dit vind ik niet leuk'.
 - De pester – ophouden als iemand zegt: 'hou op, dit vind ik niet leuk'.
 - Omstanders – niet meelachen, iets van zeggen.
 - Docent – protocol in de klas bespreken, niet over het persoonlijke incident. Pester wijzen op wat het gewenste gedrag is in die situatie.
 - Ouders – praten over pesten en positief gedrag.
4. Laat iedere leerling + docent/jeugdwerker een handtekening in het resterende vak zetten.

(zie ook www.kennisnet.nl/themas/mediawijsheid - What's happy)

b. Preventieve tips over pesten voor jongeren

Wat kan ik doen tegen cyberpesten?

- Bescherm je privacy! Wees bewust wat je online wilt delen. Je persoonlijke gegevens (e-mailadres, huisadres, telefoonnummer, privéfoto's) kunnen tegen je gebruikt worden.
- Ken je rechten! Niemand mag foto's van jou op internet publiceren zonder jouw toestemming.
- Vertrouw in jezelf! Laat anderen je niet kwetsen, beledigen of in gevaar brengen.
- Meld misstanden! Informeer de websitebeheerder of de politie in geval van intimidatie.
- Help slachtoffers! Als je getuige bent van cyberpesten, kijk niet weg. Bied hulp en meld!

Wat kan ik doen als ik word lastig gevallen?

- Twijfel niet aan jezelf! Je bent goed zoals je bent!
- Blokkeer de pestkoppen!
- Antwoord niet! Niet reageren op intimiderende berichten. Dit is precies wat pestkoppen vaak willen.
- Verzamel bewijsmateriaal (bijvoorbeeld met screenshots).
- Praat met iemand! (vrienden, ouders, docent, vertrouwenspersoon, Meldknop.nl, politie, ...).

4. SEXTING

Sexting bestaat uit de Engelse woorden 'sex' en 'texting'. Sexting beschrijft het gebruik van technologie om seksuele teksten, foto's van gedeeltelijke naaktheid en seksuele afbeeldingen of video's te delen. Dit kan worden gedeeld tussen de partners, vrienden en vreemden via mobiele telefoons, op sociale netwerken, in chatrooms, etc. Foto's en video's kunnen van de persoon zijn die het verzendt, van zijn/haar (ex-) partner of van anderen. Sexting kan vrijwillig zijn, maar het kan ook gedwongen gebeuren of deel uitmaken van chantage, wraak (bijvoorbeeld door een ex-partner) of pestgedrag.

Zodra iemand erotische foto's of video's verstuurt, is de zender de regie kwijt en kunnen ze gemakkelijk verder verspreid worden. Afbeeldingen die op het internet rondzwerfen zijn nauwelijks nog van het internet te verwijderen. Kinderen en jongeren kunnen zelfs vele jaren na het voorval nog worden geconfronteerd met de afbeeldingen (bijvoorbeeld bij het zoeken naar werk, nieuwe relaties).

In Nederland is er wetgeving om minderjarigen te beschermen tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting. Een van de artikelen binnen de wetgeving gaat om kinderpornografie; afbeelding(en) van seksuele gedragingen waarbij een minderjarige betrokken, of schijnbaar betrokken is. Het maken, bezitten, handelen, verspreiden en kijken naar dit soort afbeeldingen is strafbaar volgens artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht. Dit betekent dus dat als een iemand jonger dan 18 jaar van zichzelf een foto maakt in een seksueel getinte houding hij/zij volgens artikel 240b in principe kinderporno maakt. Voor de wet is diegene dan schuldig aan een zedenmisdrijf en strafbaar. Datzelfde geldt als jongeren opnames maken van webcamseks. En ook als zij dergelijk beeldmateriaal in bezit hebben en/of verder doorsturen aan vrienden.

Maar in Nederland zullen jongeren niet snel vervolgd worden als 'zedendelinquent'. Het Openbaar Ministerie houdt namelijk rekening met experimenteergedrag tussen jongeren. Dit wil niet zeggen dat sexting, of beter gezegd, de mogelijke gevolgen ervan, niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. Het grootste risico van sexting is dat beeldmateriaal snel online gezet en verspreid (geretweet) kan worden. Deze ongewenste publicatie kan vervolgd worden, als bijvoorbeeld smaad/laster (iemand ernstig beledigen en/of goede naam en eer aantasten).

a. Richtlijnen om op sexting te reageren

Sexting kan grote gevolgen hebben voor jongeren en de schaamte is vaak enorm. Belangrijk is dat het slachtoffer hulp ontvangt. Help de jongere bijvoorbeeld met het doen van een melding of het zoeken van hulp via Meldknop.nl. Indien de jongere een stabiele thuissituatie heeft, adviseer dan om hierover met zijn of haar ouders te praten, eventueel gezamenlijk. Het is erg belangrijk dat de jongere zelf controle houdt over wat er gebeurt. Te allen tijde moet worden vermeden dat het kind verder slachtoffer wordt. Jongeren verwijten vaak degene die op de foto staat omdat diegene dom is geweest om een naaktfoto te sturen. Bij het bespreekbaar maken van sexting met jongeren is het belangrijk hen uit te leggen dat het versturen van een naaktfoto van jezelf, omdat je iemand vertrouwt, niet direct verwijtbaar is. Het is wel verwijtbaar dat iemand dat vertrouwen schendt en dit doorstuurt naar anderen. Dit is bovendien strafbaar. Daarom dienen ook degenen die de afbeelding hebben verstuurd naar anderen training te krijgen over seksuele grenzen en respectvol seksueel gedrag. Het valt te overwegen om een brief naar alle ouders te sturen met de mededeling dat er een zaak van sexting is geweest (zonder vermelding van de namen van de betrokkenen), welke acties de instelling onderneemt en wat ouders wel en ook beter niet kunnen doen. Er kan ook een informatieavond worden georganiseerd voor de ouders, eventueel in samenwerking met de politie of een NGO, zoals ECPAT, om informatie over het onderwerp te geven en tips over hoe ouders hiermee om kunnen gaan. Binnen het project Make IT Safe zijn folders in 15 verschillende talen ontwikkeld voor ouders om online veiligheid te bespreken met hun kinderen. Deze folders kunnen worden gedownload van de website (www.make-it-safe.net).

b. Preventieve tips over sexting voor jongeren

- Verstuur liever geen naaktfoto's van jezelf! Zodra je ze verspreidt, dan verlies je de controle over wat er gebeurt met deze beelden.
- Stuur alleen foto's die je kunt laten zien aan iedereen zonder je beschaamt te voelen (bijvoorbeeld je ouders of je leraren).
- Denk twee keer na voordat je iets verstuurt: Wat je vandaag OK vindt, kan morgen gênant voelen.
- Zorg dat je niet herkenbaar in beeld bent.
- Vergeet niet dat het maken en verspreiden van erotische foto's van minderjarigen strafbaar is.
- Je kunt ook foto's persoonlijk laten zien aan iemand zonder ze te verzenden.
- Voor het verzenden van foto's en informatie vraag jezelf altijd:
 - Zou het nadelige gevolgen kunnen hebben voor mij?
 - Zou het onaangenaam of pijnlijk in de toekomst kunnen zijn (over 5 jaar)?
 - Zou het nadelig kunnen zijn voor anderen?
 - Zou ik dit laten zien/vertellen aan mijn ouders/leraren/een vreemde in het park?

Als een erotische foto of video van jou is verspreid, moet je snel reageren. Neem contact op met Meldknop.nl om de foto of video zo snel mogelijk van de website te krijgen en/of aangifte te doen.

5. CYBERGROOMING

Grooming betekent dat een volwassene vriendschap sluit met een kind met als doel seksueel contact met het kind te hebben. Grooming hoeft niet online te zijn, maar het internet geeft daders de anonimiteit om vrijer te handelen en meer toegang tot kinderen die niet onder direct toezicht van de ouders staan. Cybergroomers kunnen zich voordoen alsof zij dezelfde leeftijd hebben als het kind en verbergen hun ware identiteit. Ze vragen naar intieme informatie, praten over seks en stimuleren het kind om seksueel expliciete foto's en video's te versturen. Groomers kunnen dit materiaal gebruiken om het

kind te chanteren om met hen af te spreken door te dreigen dat ze het materiaal aan familie en vrienden sturen of op internet plaatsen. Grooming is strafbaar. Het is belangrijk om grooming te melden bij de politie of Meldknop.nl.

Volwassenen benaderen kinderen op kindvriendelijke websites via chat-forums of op sociale netwerken, zoals Facebook. Meestal zijn het profielfoto's of bijnamen waarom de jongeren worden benaderd. De chat begint onopvallend met vragen over de leeftijd, hobby's of school. Na een tijdje stelt de dader vragen over seksuele ervaringen en probeert kinderen over te halen om de webcam aan te doen en zich topless of volledig naakt te laten zien.

Daders doen meestal alsof ze jonger zijn, terwijl sommigen ook echt hun identiteit onthullen. Cybergroomers bouwen vertrouwen op en een vriendschap met een minderjarige. Zij stellen dat deze relatie uniek en bijzonder is, maar toch kan men aannemen dat dit niet de enige vriendschap met een jongere is. Meestal benaderen ze twintig of meer kinderen, wachten op reacties en blijven chatten met iedereen die antwoord. De meeste slachtoffers zijn meisjes, maar ook jongens zijn slachtoffer van groomers die zich bijvoorbeeld voordoen als een leuk meisje.

a. Loverboys

Loverboys maken vaak gebruik van social media om in contact te komen met potentiële slachtoffers. 'Loverboy' is een naam die in Nederland en België gebruikt wordt voor een pooier die een verleidingstactiek gebruikt met het doel om uiteindelijk meisjes tot prostitutie of in (andere) illegale activiteiten te exploiteren. Op social media is het gemakkelijk voor hen om tegelijkertijd met veel meisjes te praten. Ze kunnen zien hoe de meisjes zich te presenteren op het internet, of ze vaak uitgaan en wat hun hobby's zijn. Potentiële slachtoffers zijn op internet een gemakkelijke prooi omdat veel contact anoniem plaatsvindt en de verleiding om op internet over grenzen te gaan groot is. Ze complimenteren de meisjes en winnen hun vertrouwen. Ze vragen of ze een beetje meer van hen kunnen zien, omdat ze zo mooi zijn. Zodra ze een (half) naakte foto van hen in bezit hebben, beschikken ze over een middel om het meisje te chanteren om dingen voor hem te doen, van het sturen van meer naaktfoto's en webcamseks tot het afsluiten van leningen en uitbuiting in de prostitutie.

b. Richtlijnen om op cybergrooming te reageren

Jongeren die slachtoffer zijn van een cybergroomer zullen gedragsveranderingen laten zien (zeker bij slachtoffers van loverboys); hun schoolprestaties kelderen, ze zijn vaak absent, ze liegen of hebben lichamelijk klachten, zoals vermoeidheid en buikpijn. Om slachtoffers te detecteren dienen scholen, jeugdcentra of jongerengroepen hun absentieregistratiesysteem op orde te hebben en alert te zijn op gedragsveranderingen bij jongeren. Werk door middel van een convenant samen met politie en jeugdhulpverlening (zie bijvoorbeeld ‘Zwolse Aanpak Loverboys’ waarin scholen, jongerencentra, jeugdhulpverlening en politie samenwerken in zowel preventie als signalering en hulp). Bij een sterk vermoeden dat een minderjarige het slachtoffer is van cybergrooming of een loverboy dient onmiddellijk actie te worden genomen richting ouders/voogden en politie. Om te voorkomen dat jongeren slachtoffer worden is het belangrijk dat de instelling structurele voorlichtingsprojecten heeft over cybergrooming en loverboys.

c. Preventieve tips over cybergrooming voor jongeren

Om cybergrooming te detecteren, let vooral op potentiële ‘valse identiteiten’. Besteed aandacht aan verdacht online gedrag, bijvoorbeeld als jouw online kennis:

- veel complimenten maakt over je lichaam, vooral als je elkaar nog nauwelijks kent.
- al snel geïnteresseerd is in de details van je echte leven, bijvoorbeeld je telefoonnummer, echte naam, adres, school, etc.
- in detail vraagt over je uiterlijk en niet verlegen is om ook intieme vragen te stellen (bijvoorbeeld: “Heb je al seks gehad?”).
- niet wil dat je met anderen over je chatcontact praat.
- je probeert te verleiden met geschenken of baanaanbiedingen (bijvoorbeeld om een model te worden).
- snel vraagt of je je webcam aan wilt zetten, vooral als de persoon zelf geen webcam heeft of deze kapot is.
- vraagt om naaktfoto’s.

Wanneer je vraagt om een bewijs van zijn/haar identiteit met een foto, neem dan geen genoegen met een normaal beeld. Vraag om een grappig beeld dat mensen niet bij de hand hebben of niet gemakkelijk kunnen vinden op Google, bijvoorbeeld met een komkommer op het hoofd! Op deze manier kun je ervoor zorgen dat de persoon op de foto degene is met wie je aan het chatten bent.

Als je met iemand wilt afspreken die je alleen van het internet kent, zorg dan dat je veilig bent: breng een vriend(in), zorg ervoor dat je telefoon is opgeladen en aan staat, vertel anderen waar je bent, laat de ontmoeting overdag plaatsvinden in een openbare plaats en stap NOOIT bij iemand in de auto.

Als je je ongemakkelijk voelt of er is iets naars gebeurd, praat erover! Zoek hulp (vrienden, ouders, docent, vertrouwenspersoon, Meldknop.nl, politie, ...)

6. PEER2PEER EDUCATIE

Peer educators kunnen onderwerpen bespreekbaar maken die door veel jongeren als saai worden ervaren, die politiek gevoelig zijn of in de cultureel-religieuze taboesfeer liggen. Veel organisaties zetten peer educatie in als middel voor interactieve voorlichting (peer preventie) of als leermethode (peer learning). Binnen Make IT Safe is peer educatie ingezet als preventiemethode om jongeren bewust te maken van de risico's op internet en hen te behoeden voor online misbruik en uitbuiting. Wat maakt peer2peer educatie succesvol?

Bron: PEER EDUCATION 2.0 Voor de klas op sneakers (Diversion) 2011:65

Neem de belevingswereld van de doelgroep als vertrekpunt

Juist op het gebied van internet en social media zit er tussen de meeste pubers en volwassenen een generatiekloof. Jongeren gebruiken het internet anders dan volwassenen en ze gebruiken andere soorten social media. Om zelfreflectie bij jongeren te stimuleren en een corrigerend vermogen in de groep te creëren is het belangrijk om de leefwereld van de

jongeren als vertrekpunt te nemen en aan te sluiten bij wat zij weten of denken. Door te redeneren vanuit de belevingswereld van de doelgroep, zal deze openstaan voor nieuwe kennis en ideeën. Wie kan dat beter dan jongeren zelf?

Maak peer educators coproducent

Met peer educators beschik je over ervaringsdeskundigen. Maak gebruik van hun kennis! Betrek hen bij het samenstellen van de les en het informatiemateriaal. Peer educators weten bij het maken van lesmateriaal altijd belangrijke nuances aan te brengen en bij de doelgroep de juiste snaar te raken. Zij kunnen vaak feilloos inschatten hoe iets bij de doelgroep valt en kunnen dus in alle onderdelen van het programma helpen om de juiste toon aan te slaan.

Laat het gebeuren

Plan het peer2peer educatie project niet al te strak en laat in het programma ruimte voor aanpassingen. Een zekere mate van flexibiliteit in de manier waarop kennis wordt overgebracht en discussies worden aangegaan, draagt bij aan de kwaliteit van het project. Geef de jongeren mee dat ze creatief kunnen zijn en dingen kunnen laten 'gebeuren'. Gedrag op social media en seksuele grenzen zijn onderwerpen die discussie uitlokken. Als er een discussie in de klas opbloeit terwijl er in die tijd eigenlijk lesstof behandeld had moeten worden, is het belangrijk dat de peer educators inspelen op wat er in de klas gebeurt en belangrijk is. Leerlingen komen door zo'n discussie tot meer inzicht, hetgeen een meerwaarde heeft ten opzichte van het slaafs volgen van het lesmateriaal op zo'n moment.

Ga de confrontatie aan

Het Make IT Safe project gaat over online pesten en online seksueel misbruik. Het gaat over omgangsnormen en (seksuele) grenzen op het internet. Het is een moeilijk onderwerp waarvan de meningen kunnen verschillen, en met name tussen tieners en volwassenen. Een negatieve of afwijzende houding van volwassenen kunnen heftige, soms provocerende reacties opleveren. Juist in dit soort gevallen is het belangrijk om de confrontatie wel aan te gaan. Peer educators begrijpen de positie van de jongeren vaak goed, en kunnen die tegelijkertijd relativeren. Ze kunnen zich inleven én afstand nemen. Zij kunnen zich bij de argumenten aansluiten en van daaruit een gesprek starten. Grijp dus niet te snel in en geef peer educators de ruimte.

Geloof in jongeren

Beschouw de peer educators niet alleen als een groep die nog veel moet leren; maar ook als een groep van wie veel te leren valt. Over hun wereld, over de samenleving maar ook over jezelf, het project of over je organisatie. Stel je open voor wat zij te vertellen hebben en zie hen als wegwijzer.

7. SELECTIE VAN PEER EDUCATORS

De selectieprocedure kan zowel in de vorm van een persoonlijk gesprek (individuele selectie) als in een assessment (groepsselectie) plaatsvinden. Hierbij moeten de volgende selectiecriteria in acht genomen worden (in willekeurige volgorde):

- Maatschappelijke betrokkenheid.
- Motivatie.
- Communicatieve vaardigheden.
- Professionaliteit.
- Samenwerkingsgerichtheid- en bereidheid.
- Enthousiasme.
- Sociale vaardigheden.
- Flexibiliteit.
- Verantwoordelijkheidsgevoel.
- Representativiteit.
- Inlevingsvermogen.
- Bereidheid om eigen verhaal te delen.
- Beschikbaarheid.
- Affiniteit met het onderwerp.

Het is aan te raden om met iedere jongere in ieder geval één persoonlijk gesprek te voeren voorafgaand aan het besluit om een jongere in te zetten als peer educator.

Onderstaande elementen dienen in een één-op-één gesprek aan bod te komen:

- Algemene kennismaking.
- Uitgangspunten en doelstellingen van het project.
- Tijdsinvestering in het project.
- Affiniteit en kennis over internet en social media.
- Motivatie voor het meedoen met het project.
- Zelfreflectie op sterke en zwakke kanten.
- Toelichting op bereidheid om eigen verhaal te delen.
- Oplossen van concrete vraagstukken/moeilijke lessituaties.
- Wederzijdse verwachtingen.
- Praktische zaken omtrent communicatie en beschikbaarheid.

Wanneer beide partijen overeen zijn gekomen en commitment hebben uitgesproken om samen te werken in het peer2peer educatie project, kan een overeenkomst ondertekend worden. Zie **bijlage 1** voor een voorbeeld van zo'n overeenkomst.

8. TRAINEN VAN PEER EDUCATORS

a. Basistraining didactiek en troubleshooting

Tijdens deze training worden peer educators bekend gemaakt met peer2peer educatie en basisdidactiek die tijdens de lessen wordt ingezet. Ze maken kennis met het project en ze weten wat er van hen verlangd wordt. Ook wordt er geoefend met moeilijke of ingewikkelde lessituaties, zowel inhoudelijk (een leerling vindt dat slachtoffers van sexting dom zijn) als praktisch (wat doe je als een klas niet stil wordt) in een rollenspel.

Onderdelen die in deze training in ieder geval aan bod komen zijn:

- Kennismaken met het project en de mede peer educators (zie oefening 1 + 2 + 3 van [bijlage 2](#)).
- Kennismaken met peer2peer educatie en invloed van peers (zie oefening 4 van [bijlage 2](#)).
- Didactische tips en inzicht krijgen in eigen rol voor de klas (zie oefening 5 + 6 van [bijlage 2](#)).
- Troubleshooting: oefenen met lastige lessituaties (zie oefening 7 + 8 van [bijlage 2](#)).

b. Inhoudelijke projecttraining

Tijdens deze training ligt de focus op het inhoudelijke materiaal, achtergrond, opzet en doelstellingen van het project. Samen met de peer educators worden lesmateriaal en oefeningen zorgvuldig doorgenomen aan de hand van concrete oefeningen. Deze oefeningen in de lessen worden tijdens de trainingen nagebootst en gesimuleerd (zie hiervoor de Make IT Safe Inspiratiegids en bijlage 3). De peer educators en trainers fungeren als klas, zodat de peer educators op zeer beeldende wijze aan de slag gaan met het materiaal. Tijdens deze training is het de bedoeling de peer educators bekend te maken met het materiaal, het project eigen te maken, maar ook gaan ze concreet aan de slag met de rol die zij hebben binnen de klas en worden hierin opgeleid en gecoacht.

Onderdelen die in deze training in ieder geval aan bod komen zijn:

- Terugblik op de didactische training.
- Uitgebreide informatie over achtergrond en doel van het project.
- Inhoudelijk informatie over cyberpesten, sexting en grooming, al dan niet door een expert.
- Doornemen en oefenen van de les/voorlichting (zie oefeningen in [bijlage 3](#)).
- Praktische zaken omtrent briefing over de klassen, contracten, vergoedingen, etc.

c. Verdiepingstraining

Verdiepingstrainingen hebben als doel – zoals de naam al zegt – verdieping in het project aan te brengen. Doel van deze training is de peer educators meer inhoudelijke (achtergrond en verdieping) handvatten te bieden voor het project en hun affiniteit, betrokkenheid en motivatie omtrent het onderwerp te vergroten. Aandachtspunt bij deze training is om deze altijd zo vorm te geven dat het direct aansluit bij het project: zorg hierbij dus dat of a) een externe partij – die goed op de hoogte is van het project of b) jijzelf als coach de koppeling maakt tussen het verdiepende element en hoe en

op welke wijze dit in het project terugkomt. Zorg voor verdiepingsvragen, faciliteer een discussie of laat de jongeren zelf een opzet maken over hoe deze informatie in de les terug kan komen. Nodig bijvoorbeeld de politie uit om over zaken te praten die te maken hebben met sexting of grooming.

d. Competietraining

De competentietraining is er op gericht bepaalde vaardigheden die van belang zijn bij het project extra te belichten en te ontwikkelen. Deze trainingen zijn vaak zeer specifiek en gelden als verdiepingsslag op de methodiek en het project. De competentietraining is bovendien gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de peer educators: het ontwikkelen van bepaalde vaardigheden om bepaalde angsten van de peer educators met betrekking tot het lesgeven bespreekbaar te maken en te overwinnen. Een competentietraining heeft als doel de peer educators zelfverzekerder en doelgerichter te laten worden. De competentietraining kan het best worden gegeven als de peer educators al wat ervaring hebben. Zo kan na de pilotfase of eerste lessenserie van het project aan de peer educators gevraagd worden waarin ze zich nog graag zouden willen ontwikkelen: wat maakt dat ze zekerder voor de klas staan? Waar lopen ze tegenaan? Waar zouden ze hulp bij kunnen gebruiken? De competentietraining richt zich bijvoorbeeld op presentatievaardigheden, de inzet van eigen verhaal om het gesprek met andere jongeren aan te gaan, omgaan met verschillen in lesniveaus, didactische verdieping op schooltypes/gehanteerde lesmethodes, etc.

9. MONITORING & COACHING VAN PEER EDUCATORS

a. Rol van de coach bij peer educatie: do's & don'ts

- Bouw een vertrouwensband op met de peer educators, maar wordt niet te amicaal.
- Wees eenduidig in je feedback en coaching en benoem zowel positieve- als ontwikkelpunten.
- Zorg dat je bereikbaar en toegankelijk bent.
- Ondersteun de peer educators en uit vertrouwen.
- Heb een voorbeeldfunctie: kom zelf op tijd, houd je aan afspraken, wees helder in je communicatie: maak duidelijk wat je verwachtingen zijn.
- Creëer een positieve omgeving voor hun activiteiten (bijvoorbeeld door het aanbieden van een lunch en tijd en ruimte om te kunnen oefenen of vergaderen).
- Ga er vanuit dat de inhoud van het project, de organisatie/communicatie daaromtrent en coaching altijd in ontwikkeling zijn: vraag daarom op alle onderdelen tijdens de intervisie en evaluatiesessies feedback vanuit de peer educators: je maakt hen hiermee medeverantwoordelijk voor het slagen van een project en je kunt de informatie gebruiken om het project in het vervolg nog beter te laten verlopen.

b. Monitoring, observering en terugkoppeling

Wanneer de lessen starten, wordt overgegaan op de coachingsfase in de lespraktijk. Het is belangrijk voor het proces, de kwaliteit van de lessen en de ontwikkeling van de peer educators dat een of meerdere lessen bijgewoond worden door een coach. Voor nieuwe peer educators geldt dat een intensieve begeleiding in de beginperiode niet alleen effectief is, maar dat het de peer educators ook een gevoel van vertrouwen kan geven. Het is hierbij essentieel dat ze zowel in groepsverband (met degene waarmee ze samen voor de klas staan) als individueel evalueren en geëvalueerd worden. Belangrijk is het wederzijdse proces: zowel de peer educators als de coach kijken naar voorbereiding, didactiek, samenwerking, sterke & zwakke punten, successen en obstakels en gaan hierover open het gesprek aan. Ook ervaren peer educators dienen intensief gemonitord te worden; door hun ervaring kunnen zij vastraken in gewoontes of nonchalant worden in het voorbereiden of uitvoeren van de lessen. Omdat nieuwe peer educators vaak vertrouwen op de kennis en kunde van de meer ervarenen, is het zaak hen een voorbeeldfunctie te geven, maar ook scherp te zijn op mogelijkheden en valkuilen.

Wanneer er geen coach bij de lessen aanwezig is, nemen de peer educators altijd contact op met hun begeleider om de lessen te bespreken. In dit gesprek wordt besproken hoe de les ging, wat opviel, welke thema's er naar boven zijn gekomen, wat de docent van de les vond en of er situaties waren die om een vervolgactie vragen. Deze terugkoppeling dient gestandaardiseerd te worden, zodat eventueel telefonisch of persoonlijk om toelichting kan worden gevraagd. Het is belangrijk om de peer educators duidelijk te maken dat wanneer er dringende vragen zijn of iets vervelends is voorgevallen, direct contact opgenomen moet worden met de coach.

c. Intervisiebijeenkomst

Wanneer de pilot van een project is afgerond of de eerste lessenreeksen gedraaid zijn, is het voor de peer educators (en de kwaliteit en ontwikkeling van het project) belangrijk om even stil te staan bij de stand van zaken, terugblikken en vooruitkijken op project- en persoonlijk niveau.

De intervisiebijeenkomst vindt tijdens de looptijd van het project plaats en geldt als onderdeel van het continue in ontwikkeling zijn van het materiaal en het functioneren van de peer educators. De lessen worden gemonitord en de peer educators krijgen feedback. Om het project optimaal te kunnen uitvoeren zijn intervisiebijeenkomsten nodig om de focus te behouden op de kern van het project. De peer educators krijgen in deze bijeenkomst ook een stem, zij staan immers voor de klas en weten wat er speelt. Bovendien is het voor de peer educators een gelegenheid om ervaringen uit te wisselen, input te vragen van mede peer educators en ideeën voor een mogelijke ontwikkeling aan te dragen. Alle input verzameld uit de intervisiebijeenkomst kan gebruikt worden voor de ontwikkeling van het project en het signaleren van de (algemene of persoonlijke) behoefte aan bijvoorbeeld competentietrainingen.

Onderdelen die tijdens de intervisiebijeenkomst in ieder geval aan bod komen zijn:

- Inventarisatie van de ervaringen van peer educators.
- Casusbespreking van moeilijke situaties en hoe ze hier mee om zijn gegaan.
- Coaching en uitwisseling van ideeën en nieuwe manieren om het lesmateriaal in te zetten.
- Zelfreflectie op functioneren: krachtige punten en moeilijkheden (alleen en als groep) en benoeming van punten waarop de peer educators zelf door willen ontwikkelen.
- Vraag naar behoefte voor verdiepings- of competentietraining.
- Korte vooruitblik op het vervolg van het project.

d. Evaluatiebijeenkomst

De evaluatiebijeenkomst vindt na afloop van het project plaats. Tijdens de evaluatiebijeenkomst worden het project en de lessen aandachtig geëvalueerd. Dit geldt ook als moment voor de peer educators om aan te geven of zij tevreden zijn over de organisatie, projectinhoud, coaching, etc. De ervaringen, bevindingen en opvattingen van de peer educators staan centraal. Daarnaast wordt er teruggekeken op de intervisiebijeenkomst: hebben de peer educators de input en adviezen uit die bijeenkomst mee kunnen nemen in de vervolglesen en hoe is dat bevallen? Aan de coaches de taak om alle informatie, die dient als (zelf)reflectie en als basis voor de doorontwikkeling, boven tafel te krijgen. Ten slotte wordt er een blik geworpen op de toekomst.

Onderdelen die tijdens de evaluatiebijeenkomst in ieder geval aan bod komen zijn:

- Inventarisatie van de ervaringen van peer educators.
- Delen van leuke, spannende, onmogelijke, uitdagende situaties.
- Coaching en uitwisseling van ideeën en nieuwe manieren om het lesmateriaal in te zetten.
- Input verzamelen over positieve en ontwikkelpunten rondom organisatie, projectinhoud, coaching, etc.
- Uitnodiging voor- en aankondiging van persoonlijk beoordelingsgesprek.
- Korte vooruitblik op het vervolg van het project.

e. Beoordelingsgesprekken

De beoordelingsgesprekken zijn persoonlijk: hierin wordt gekeken naar het individueel functioneren van de betreffende peer educator. De peer educator krijgt alle kans om vragen te stellen en op de (opbouwende) kritiek te reageren. Daarnaast dient het gesprek om wederzijdse verwachtingen uit te spreken en kan de peer educator aangeven op welke vlakken hij/zij zich graag nog zou willen ontwikkelen. Let op dat het een beoordelingsgesprek is: hoewel het gesprek op een gelijkwaardig niveau mag en kan worden gevoerd, is het belangrijk om heel duidelijk onder woorden te brengen wat je vanuit professioneel oogpunt van hen verlangt qua ontwikkeling in communicatie, houding en competenties.

Elementen die in ieder geval aan bod moeten komen tijdens dit gesprek zijn:

- Een reflectie op het functioneren alleen en in samenwerking.
- Sterke punten en punten die verder ontwikkeld moeten worden.
- Eventuele concrete voorvallen (positief/negatief) die nog niet eerder uitgesproken zijn.
- Uitspreken van wederzijdse verwachtingen over de toekomst.

f. Certificaat

Wanneer de peer educator bij alle bijeenkomsten aanwezig is geweest, en besloten is (tijdens het beoordelingsgesprek) dat hij/zij geschikt is als peer educator, kan ervoor gekozen worden om een certificaat uit te reiken. Dit is een bewijs dat de peer educator met succes het gehele eerste traject heeft doorlopen en dat de coach hem of haar geschikt acht om zich als peer educator verder te ontwikkelen en deel te nemen aan de programma's. Je kunt er ook voor kiezen om een traject uit te stippelen, waarbij de peer educators na ieder voltooid element een bewijs van deelname/slagen krijgen. In **bijlage 4** is een voorbeeld van een certificaat gegeven.

BIJLAGE 1:

OVEREENKOMST TUSSEN COACH EN PEER EDUCATORS

Verantwoordelijkheden voor peer educators

- Bijwonen van trainingen.
- Geven van voorlichtingen aan peers.
- Bijwonen van evaluatiebijeenkomsten.

Ethische richtlijnen voor peer educators

- Alle activiteiten in dit project dienen in het belang te staan van het welzijn van kinderen en jongeren, alsmede het welzijn van mede peer educators en van jezelf.
- Als je je ergens zorgen over maakt, bespreek je dat met je coach.
- Bereid je goed voor, behandel anderen met respect en laat je niet in met pesten of sexting.
- Wanneer je het vermoeden hebt dat een ander het slachtoffer is van online seksueel misbruik, meld je dit aan je coach.
- Respecteer de privacy van anderen en vertel niets door wat jou in vertrouwen is verteld. Maak vooraf wel duidelijk dat je verplicht bent om individuele zaken met je coach te bespreken.
- Voorzie leeftijdsgenoten van informatie waar zij terecht kunnen voor hulp of voor het doen van een melding, zoals Meldknop.nl.
- Los zelf geen problemen van leeftijdsgenoten op, maar adviseer hen om dit met een volwassene te bespreken of hulp te vragen via Meldknop.nl.

Hierbij verklaar ik <NAAM> dat ik me aan bovenstaande verantwoordelijkheden en ethische richtlijnen zal houden.

DATUM

Handtekening peer educator:

Verantwoordelijkheden voor coaches

- Organiseren trainingen voor peer educators.
- Begeleiden van peer educators.
- Evalueren van de peer educators.
- Zorgen voor faciliteiten voor de peer educators voor hun werkzaamheden.
- Inplannen van de voorlichtingen die peer educators geven.

Ethische richtlijnen voor coaches

- Alle activiteiten in dit project dienen in het belang te staan van het welzijn van kinderen en jongeren.
- Zorg ervoor dat de peer educators je kennen en dat je bereikbaar voor hen bent.
- Respecteer de privacy van peer educators.
- Bij een zaak waarbij een jongere slachtoffer is van pesten, sexting of grooming, volg dan het protocol zoals dat door de instelling is opgesteld.
- Respecteer andere meningen, religies of afkomst.
- Luister goed naar de peer educators en kom in actie wanneer dat nodig is.

Hierbij verklaar ik <NAAM> dat ik me aan bovenstaande verantwoordelijkheden en ethische richtlijnen zal houden.

DATUM

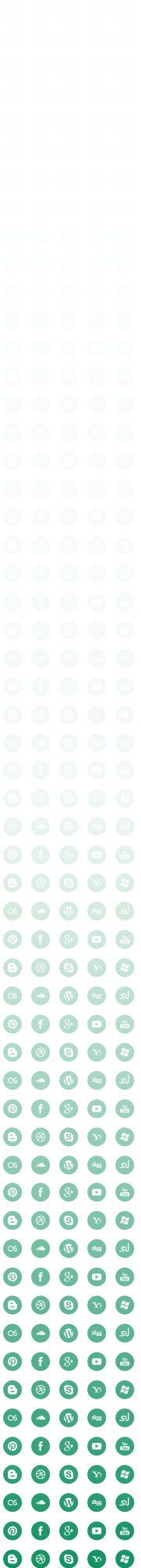
Handtekening coach:

Oefening 1: Fruitschaal kennismakingsspel

Doel	Elkaar leren kennen
Benodigheden	Stoelen die in een kring gezet kunnen worden
Beschrijving van de oefening	<p>Plaats alle stoelen in een cirkel en laat iedereen op een stoel zitten, op één persoon na. De persoon zonder stoel neemt plaats in het midden van de cirkel. Iedereen in de cirkel krijgt een fruitsoort toegedeeld, inclusief de persoon die in de cirkel staat.</p> <p>1, 2, 3. Nummer 1: appel, nummer 2: ananas, nummer 3: banaan.</p> <p>Zodra de persoon in de cirkel één van de drie fruitsoorten noemt, dienen de desbetreffende personen hun stoel te verlaten en een andere stoel te vinden. Dus als er banaan wordt gezegd, moeten alle bananen van stoel verwisselen. Op die manier kan de persoon in de cirkel op een stoel komen en komt er steeds een nieuw persoon in het midden te staan.</p> <p>Het is ook mogelijk om fruitschaal te roepen, en dit houdt in dat alle deelnemers van stoel moeten verwisselen. Let op: je mag niet op de stoel naast je plaats nemen.</p> <p>Na een paar rondes van fruit, kun je overgaan op persoonlijke kenmerken. Deze persoonlijke kenmerken, moeten in eerste instantie bij de persoon die het omroept aansluiten. Bijvoorbeeld: ik ben een vrouw, ik heb twee zussen, ik heb donker haar, of ik hou van pizza. Belangrijk punt hierbij is ook eigenschappen of kenmerken te kiezen, die bij andere deelnemers aansluiten. Alleen op die manier kunnen mensen van stoelen verwisselen.</p>

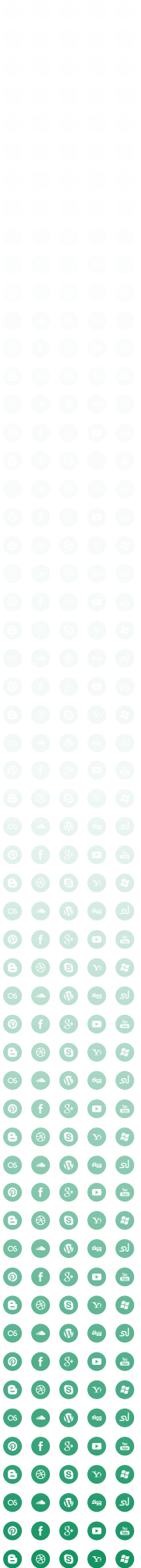
Oefening 2: Hoe belangrijk is social media voor jou?

Doel	Introductie onderwerp en elkaar leren kennen
Benodigdheden	Ruimte om op een rij te gaan staan (max 10 personen)
Beschrijving van de oefening	<p>Leg de groep uit dat ze vragen te horen krijgen en dat ze op volgorde moeten gaan staan van hoe vaak ze iets doen of hoe belangrijk ze iets vinden. Als het antwoord 'heel veel' is, gaan ze aan de linkerkant van de rij staan en als het antwoord 'heel weinig' is, gaan ze aan de rechterkant staan. Als het antwoord 'een beetje' of 'gemiddeld' is, gaan ze ergens in het midden staan. Laat hen elkaar vragen stellen en samen discussiëren om tot een goede volgorde te komen. Stel de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Hoe vaak ben je online?- Hoeveel verschillende social media gebruik je?- Hoeveel vrienden heb je via social media?- Hoe belangrijk vind je internet en social media?- Hoe erg vind je het als je mobiel kwijt is? <p>Bespreek bij iedere vraag de volgorde en vraag een aantal om uit te leggen waarom zij op die plek in de rij staan.</p>

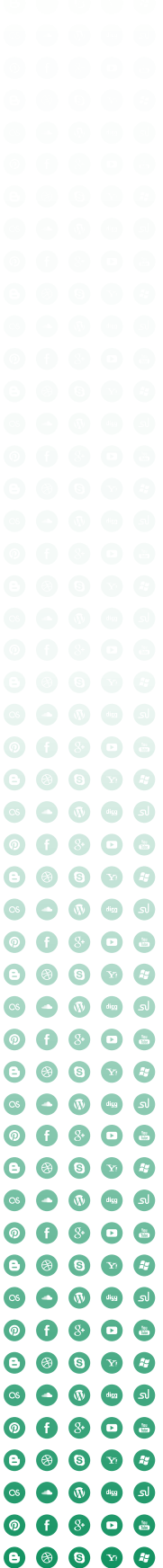
Oefening 3: Wat zet jij op social media?

Doel	Inzicht krijgen in eigen gedrag op internet en elkaar leren kennen.
Vorbereiding!	Zoek van te voren via Google, Facebook en andere social media wat er te vinden is op internet over de peer educators. Probeer te achterhalen op welke sportclub ze zitten of waar ze op vakantie zijn geweest.
Beschrijving van de oefening	<ul style="list-style-type: none">- Lees informatie op dat je gevonden hebt via internet, zonder een naam te noemen.- Laat hen raden wie dat is.- Wat vinden ze ervan dat deze info op internet te vinden is?- Wat zouden gevaren kunnen zijn van persoonlijke informatie op internet? <p>Gebruik voor deze oefening alleen onschuldige informatie. Wanneer er informatie van iemand op internet staat waarvan je denkt dat dit er beter niet op kan staan, praat er dan persoonlijk met diegene over en niet in de hele groep.</p>

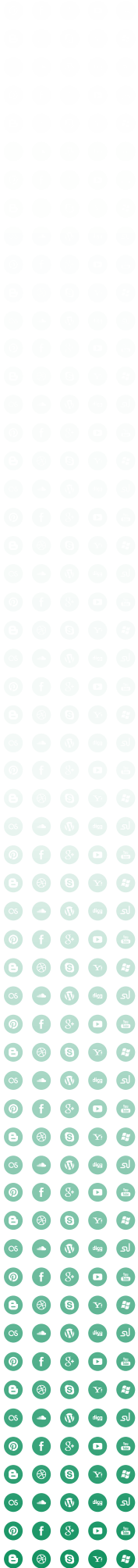
Oefening 4: Beïnvloeding door peers

Doel	Bewustwording van de invloed van peers op elkaar en groepsdruk
Beschrijving van de oefening	<p>Laat ze in groepjes discussiëren over de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Wat heb je van je leeftijdsgenoten geleerd/overgenomen? Noem zowel positieve als negatieve dingen, zoals uitdrukkingen, kledingstijl, gewoontes, sport, (internet)spel, etc.- Op welke manieren heb je dat geleerd van peers?- Welke invloed heb jij op je leeftijdsgenoten?- Wanneer heb jij iemand beïnvloed om iets wel of niet te doen? En hoe heb je dat gedaan? <p>Laat ieder groepje een kort verslag doen en bespreek de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Heb je ooit nagedacht over de invloed die jij hebt op je leeftijdsgenoten en die zij hebben op jou?- Wat zijn de positieve dingen die je hebt geleerd van leeftijdsgenoten?- Wat zijn goede manieren om peers op een positieve manier te beïnvloeden? Waarom? <p>Deze oefening biedt mogelijkheden voor discussie over positieve en negatieve groepsdruk.</p>
Bron	www.epto.org

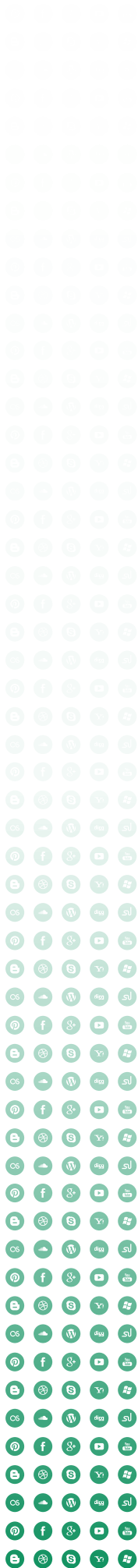
Oefening 5: De perfecte trainer

Doel	Bewustwording van eigen rol als peer educator en van belangrijke eigenschappen voor trainers
Benodigheden	Flipover, markers
Beschrijving van de oefening	<p>Verdeel de groep in groepjes van 4-5 personen. Geef ze een flipover en laat hen daarop een silhouet van een man tekenen met daarboven 'de perfecte trainer'. Laat hen in en om het silhouet goede eigenschappen tekenen en schrijven (bijvoorbeeld een oor tekenen met als eigenschap 'goed luisteren').</p> <p>Laat hen ook nadenken over de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Wat is jouw rol als peer educator/trainer?- Welke eigenschappen heb jij om een goede peer educator/trainer te zijn?- Waar kun je nog in groeien, of waar loop je wel eens tegen aan bij jezelf? <p>Bespreek de oefening in de hele groep. Stel vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none">- Welk inzicht geeft deze oefening in jezelf als peer educator?- Wat heb jij nodig in de trainingen?

Oefening 6: Wat zou je doen als..

Doel	Vorbereiden op lessituaties
Benodigdheden	Flipover, markers
Beschrijving van de oefening	<p>Laat ze in groepjes discussiëren over wat zij zouden doen als:</p> <ul style="list-style-type: none">- je het antwoord op een vraag niet weet?- er gelachen of pesterig wordt gedaan?- er geen reactie komt op vragen die je stelt?- steeds dezelfde aan het woord is in de discussies?- de klas niet stil wordt? <p>Laat ze zowel do's en dont's opschrijven op een flipover en laat ieder groepje dit presenteren. Wijs hen op de didactische tips in de Make IT Safe Inspiratiegids en bespreek de tips op de volgende pagina.</p>

Oefening 6: Wat zou je doen als..

Tips

- Jij hoeft niet overal het antwoord op te hebben. Leg meningen en opmerkingen van andere leerlingen voor aan de klas, stel wedervragen en laat leerlingen elkaar dingen uitleggen.
- Wees oprecht/eerlijk – wanneer jij het antwoord op een vraag niet weet, geef een compliment over de vraag, zeg dat je het ook niet weet en vraag het aan de klas. Wanneer zij het niet weten, geef dan aan dat je het voor hen uit gaat zoeken.
- Wees altijd alert op de sfeer in de groep. Zodra er gelachen of pesterig gedaan wordt, spreek je de betreffende leerlingen aan op hun gedrag. Vraag de docent eventueel om hulp.
- Leg uit dat geen antwoord goed of fout is, dat discussie juist iets moois is. En dat hun mening en ervaringen centraal staan.
- Om de leerlingen op weg te helpen kun je zelf voorbeelden geven.
- Houd de klas alert door gerichte vragen te stellen. Wees niet te afwachtend, maar spreek bijvoorbeeld iemand persoonlijk aan.
- Herhaal de gestelde vraag of het gegeven antwoord van de leerling zodat iedereen het kan horen. Dit brengt ook structuur in de discussie.
- Probeer zoveel mogelijk verschillende leerlingen aan het woord te laten.
- Zoek leerlingen op. Juist ook de leerlingen die weinig zeggen. Vaak is het makkelijker om de drukke leerlingen telkens maar aan het woord te laten. Maar ook onopvallende leerlingen hebben vaak zeer zinnige dingen toe te voegen aan de discussie, ze hebben alleen wat meer tijd nodig. Een stille leerling is niet altijd ongeïnteresseerd. Je kan leerlingen er bij betrekken door hen aan te wijzen en ze te laten vertellen wat zij vinden of wat er in hen opkomt.
- Geef niet teveel aandacht aan die ene moeilijke leerling. Wanneer het niet lukt om diegene op een speelse manier terecht te wijzen, vraag dan gerust hulp aan de docent.
- Forceer niets als een onderwerp niet aanspreekt, ga dan niet teveel trekken om een antwoord te krijgen. Stel een nieuwe vraag aan de hele klas of vraag naar dingen die zij hebben meegemaakt of waar zij nieuwsgierig naar zijn.
- Als de klas niet stil wordt: probeer rustig te blijven. Vraag duidelijk om stilte. Je mag van de leraar verwachten dat hij of zij je te hulp schiet. Geef desnoods een seintje. Je kunt een oude lerarentruc proberen: zwijgen en de klas aanstaren totdat zij vanzelf stil worden. Als laatste redmiddel: verhef je stem, of spreek leerlingen die erg druk zijn individueel op hun gedrag aan.

Oefening 7: Lastige deelnemers

Doel	Leren om te gaan met moeilijke jongeren
Benodigdheden	Kaartjes met daarop een beschrijving van gedrag dat de les negatief beïnvloedt en stellingen
Vorbereiding	<p>Benader tijdens de pauze in het geheim 2 of 3 peer educators, vraag hen of zij de rol willen spelen en de les willen ‘verstoren’ zoals op de kaartjes staat beschreven. Op de kaartjes staat bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none">- Jij weet alles beter.- Je bent erg dominant en trekt de discussie naar jezelf.- Je doet niet mee met de oefening.- Je verandert steeds het onderwerp.
Beschrijving van de oefening	<p>Vraag aan iemand waarvan je het vertrouwen hebt dat diegene de oefening aankan om een discussie te leiden aan de hand van de volgende stellingen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Peer2peer educatie werkt het best wanneer er geen leeftijdsverschil is.- Als je zelf niet zoveel op social media zit, moet je dit project niet doen.- Als peer educator moet je een beetje populair zijn, zodat andere jongeren iets van je aannemen. <p>Soms zullen mensen gelijk door hebben dat er iets gaande is, soms duurt het ook even. Vraag achteraf aan degene die de discussie leidde hoe diegene het vond en of het moeilijk was om er mee om te gaan. Vraag daarna of de ‘probleemmakers’ zich willen onthullen en uitleggen welke rol ze hadden gekregen. Bespreek tips, zoals:</p>

Oefening 7: Lastige deelnemers

Tips

- Respecteer de mening van 'betweters', maar probeer ze een beetje in te dimmen zodat ook anderen aan het woord komen, bijvoorbeeld: "Dat is interessant, wat denken anderen hiervan?"
- Wanneer een persoon de discussie naar zich toetrekt, benoem dan dat je het heel leuk vindt dat diegene zo actief meedoet, maar dat je ook erg benieuwd bent naar de mening van anderen (en dan wijs je iemand aan).
- Stille jongeren kun je een directe vraag stellen om hen erbij te betrekken: "Mag ik vragen wat jij ervan vindt?"
- Blijf geen tijd en aandacht besteden aan jongeren die weigeren om mee te doen, vraag hen dan om gewoon te luisteren.
- Jongeren die van het onderwerp afdwalen moet je weer terug brengen naar het onderwerp, bijvoorbeeld: "Dat is ook een interessant onderwerp, helaas hebben we op dit moment niet de tijd om hier verder op door te gaan."

Oefening 8: Bespreken van moeilijke situaties

Doel	Leren om te gaan met moeilijke situaties
Benodigdheden	Uitdraai voor ieder groepje met de moeilijke situaties erop, flipover, markers
Beschrijving van de oefening	<p>Laat ze in groepjes de volgende situatieschetsen bespreken:</p> <p>Situatie 1: Je doet een workshop over sexting samen met een andere peer educator in een klas op jouw school. Je hebt net het voorlichtingsfilmpje gestart over sexting en er staat een meisje op en loopt zonder iets te zeggen naar buiten. Je hebt het gevoel dat ze overstuur is.</p> <p>Situatie 2: Tijdens een les zitten er een aantal een beetje te lachen en zeggen dat ze toch alles al weten over internet en social media. Ze vinden de les zinloos.</p> <p>Situatie 3: Een jongen komt na de voorlichting naar je toe. Hij vertelt over een vriend die naaktfoto's stuurt naar een vent in ruil voor game credits.</p> <p>Laat de groepjes de volgende vragen bespreken en hun antwoorden opschrijven op een flipover:</p> <ul style="list-style-type: none">- Wat zou je doen in zo'n situatie? Wat zijn je mogelijkheden?- Wat kan je van te voren doen om zo goed mogelijk op de situaties te kunnen reageren? <p>Bespreek de volgende tips (zie volgende pagina):</p>

Oefening 8: Bespreken van moeilijke situaties

Tips

Situatie 1:

- Het is belangrijk dat de docent of begeleider van de groep van te voren aangeeft waar de les over gaat en zo jongeren de mogelijkheid geeft om te vragen om de les niet bij te wonen.
- Maak van te voren afspraken dat de docent of begeleider van de groep iemand achterna loopt wanneer die de klas zonder iets te zeggen of overstuur verlaat.

Situatie 2:

- Vraag jongeren die alles al weten om hun kennis te delen met anderen en als ze niet mee willen doen, gewoon rustig te luisteren. Vraag zo nodig hulp aan de docent.

Situatie 3:

- Deze jongen kan best zelf 'de vriend' zijn. Adviseer de jongen om zijn vriend uit te leggen over de risico's van het versturen van naaktfoto's en hem over te halen hulp te zoeken, bijvoorbeeld via Meldknop.nl.

BIJLAGE 3:

OEFENINGEN VOOR PEER EDUCATORS VOOR IN DE LES

Oefening 1: Discussiëren over een filmpje

Doel	Bewustwording van online gevaren voor jongeren
Benodigheden	Mogelijkheid om een filmpje te laten zien: laptop, beamer, internet, geluid
Vorbereiding	Zoek een kort voorlichtingsfilmpje op YouTube, via pestweb1.nl of HelpWanted.nl .
Beschrijving van de oefening	Laat het filmpje zien en stel achteraf de volgende vragen aan een aantal personen in de groep en vraag door. Stel de volgende vragen: <ul style="list-style-type: none">- Wat vind je ervan? Hoe zou jij je voelen?- Wat zou jij doen in zo'n situatie?- Zou je dit kunnen voorkomen? Zo ja, hoe?

Oefening 2: Wel of niet op internet?

Doel	Nadenken over het eigen gedrag op internet
Benodigheden	Post-its met informatie
Vorbereiding	Je hebt van tevoren papiertjes gemaakt die je op het bord kan plakken (post-its) met de volgende informatie: adres/leeftijd/favoriete muziekband/naam van je huisdier/schoenmaat/foto van je gezicht/naam van je school/je gewicht/telefoonnummer/hobby's/een foto zoenend met je vriend(in)/een foto van je konijn/of je ouders thuis zijn/cijfer van je proefwerk/naam van je vriend(in)/een foto van jezelf in bikini/datum van je verjaardag/emailadres
Beschrijving van de oefening	<ol style="list-style-type: none"> 1. Je deelt het bord in 3 vakken: Openbaar/Alleen voor vrienden/Niet op internet. 2. Je legt uit wat de 3 vakken betekenen. <ul style="list-style-type: none"> - Openbaar: Dit mag iedereen op het internet van mij zien. - Alleen met vrienden: Dit deel ik zo op internet dat het alleen voor vrienden zichtbaar is. - Niet op internet: Dit plaats ik helemaal niet op internet. 3. Je legt uit dat jij voorbeelden gaat voorlezen van informatie die je kunt delen op internet. De leerlingen moeten nadenken in welk vak zij dit voorbeeld vinden horen. 4. Je leest een voorbeeld voor en vraagt in welk vak deze hoort. Je hangt het papiertje in het vak dat het meest wordt gezegd door de leerlingen. Dan bespreek je de antwoorden met de klas door 1 tot 3 mensen te vragen waarom zij dit wel of niet op internet zouden plaatsen en alleen zichtbaar voor vrienden of openbaar. <p>Je hoeft na de discussie niet het juiste antwoord te geven, want dat is voor iedereen anders. Het gaat erom dat ze gaan nadenken over wat ze op internet zetten. Je kan wel vragen stellen over wat zij denken dat er kan gebeuren met de informatie die ze online zetten.</p>

Oefening 3: Discussiëren over stellingen

Doel	Het vormen van een mening en het nadenken over eigen grenzen op internet
Benodigheden	Gekleurde kaartjes en stellingen
Stellingen	<p>Pesten:</p> <ul style="list-style-type: none">- Als een vriend vraagt om een bewerkte foto van iemand anders door te sturen, doe ik dat.- Iemand die er raar uitziet, vraagt wel een beetje om gepest te worden.- Iedereen wordt weleens gepest. Daar moet je niet moeilijk over doen, dat hoort erbij.- Kinderen worden gepest omdat ze niet van zich afbijten. Je hebt het zelf in de hand.- Als je niets doet bij pesten, doe je eigenlijk mee. <p>Sexting:</p> <ul style="list-style-type: none">- Het is je eigen schuld als je naaktfoto op internet staat wanneer je jezelf voor de webcam uitkleedt.- Iemand die naaktfoto's van zijn ex van 16 jaar verspreidt, moet gestraft worden voor het verspreiden van kinderporno. (En zo ja, hoe zou dat dan moeten?)- Het is niet erg als iemand je met de webcam opneemt. Het internet is zo groot. Hoe groot is de kans nou dat een bekende dit filmpje ziet?- Als een vriend vraagt om een sexy foto van iemand anders door te sturen, doe ik dat. <p>Grooming:</p> <ul style="list-style-type: none">- Ik accepteer nooit iemand die ik niet ken als vriend.- Als je al heel lang met iemand chat, kan het geen kwaad om ook in het echt af te spreken.

Oefening 3: Discussiëren over stellingen

Beschrijving van de oefening

1. Je geeft iedereen in de klas 3 verschillende kleuren papier, bijvoorbeeld: rood/groen/geel.
2. Je legt uit wat elke kleur betekent in deze oefening:
 - Rood: niet mee eens.
 - Groen: mee eens.
 - Geel: twijfel/ik weet het niet.
3. Je legt uit dat jij een zin (de stelling) gaat voorlezen en dat de leerlingen dan het papiertje in de lucht moeten houden met de kleur van wat zij van deze stelling vinden.
4. Je bespreekt de antwoorden met de klas:
 - Je vraagt aan iemand met een rood papiertje waarom hij/zij de stelling niet waar vindt.
 - Je vraagt aan iemand met een groen papiertje waarom hij/zij de stelling waar vindt.
 - Je vraagt aan iemand met een geel papiertje waarom hij/zij twijfelt.

Je hoeft na de discussie niet het juiste antwoord te geven, want dat is voor iedereen anders. Het gaat erom dat ze gaan nadenken over hun eigen gedrag en de mogelijke gevolgen daarvan.

Certificaat

NAAM

heeft succesvol de training volbracht tot Make IT Safe peer educator

Inhoud van de trainingen:

- *Cyberpesten, sexting en grooming*
- *Tips voor veilig gebruik van internet*
 - *Principes van peer2peer educatie*
 - *Presentatietechnieken*
- *Omgaan met moeilijke lessituaties*
- *Technieken om discussies te leiden*

De trainingen zijn uitgevoerd door ECPAT en gefinancierd door de Europese Commissie

Colofon

Beeldmateriaal

De afbeeldingen in deze uitgave komen van Flickr en Google (met een Creative Commons licentie). Met special vermelding Flickr/CC; p. 8, Quinnanya; p. 9, yourdon; p. 12, Andalucia Lab.

De afbeeldingen zijn auteursrechtelijk beschermd. Het is niet toegestaan deze te kopiëren, te vermenigvuldigen of te bewerken. Geportretteerden hebben geen relatie met het onderwerp.

Ontwerp

Designink.nl

Uitgave

In Nederland zijn ECPAT en Defence for Children één organisatie die opkomt voor de rechten van het kind. Ons kantoor zit in het Kinderrechtenhuis aan de Hooglandse Kerkgracht 17G in Leiden. Ons telefoonnummer is: 071 516 09 80. Je kunt ons mailen via info@ecpat.nl.

De inhoud van deze brochure is vrij te gebruiken, onder voorwaarde van bronvermelding
© Defence for Children - ECPAT (2014)

Hart voor Kinderrechten

